

Fülöp Gábor művészete megfigyeléseinek frissességénél kezdődik, s folytatódik a megfigyelés és a képzelet játékával, a logikátlanság és a képtelenség valósággá való emelésével, a szélsőségesen különböző elemek egymáshoz közelítésével, azaz a játékos fantáziával, s a groteszk gondolkodásmódban lel kifejezést.

A gyermeki lélek kívánságai közé soroltuk a csodák felfedezését a mindennapi dolgokban, a részletek megfigyelését és összefüggéseik feltárását. Ezek a Leó-versek versszervező erői is egyben. Nem feledkezhetünk meg azonban Svetozar Tomić nagyszerű szövegrajzairól sem, aki pontos érzékkel választotta a gyermekeknek oly kedves képregény formát illusztrációhoz. Ezek a rajzok mindenképpen javára válnak a kötetnek, hiszen kifejezőek, csupán a legfontosabb rajz-elemekkel mondják el némely vers tartalmát, ugyanolyan szellemesen, mint maguk a versek.

FEKETE J. József

COGITO, ERGO SUM, AVAGY A KETTŐSSÉGEK GYERMEKKÖLTÉSZE

Fülöp Gábor: *Leó tündései*ből. Forum Könyvkiadó, Újvidék, 1980

A költészet alapproblematikájához tartozik a bonyolítás és az egyszerűsítés kérdése is: meddig lehet valamit bonyolítani, illetve egyszerűsíteni úgy, hogy az még követhető maradjon, de túlságosan sekélyes se legyen. És ez a kérdés még határozottabban és jogosabban vetődik fel, mint általában, ha gyermekköltészetről van szó. Hiszen az elsődleges címzettek a gyermekek, nekik íródtak a versek; elsősorban ők azok, akikkel a költőnek meg kell értetnie a közlendőket. Így a gyermekeknek szánt költemények nyelve, ismeretanyaga szükségszerűen különbözni fog a felnőtteknek szánt versektől. A költő dolga pedig az, hogy a jó gyermekverset kíván írni, hogy felfedje, megtalálja azt a különbözőt, már-már különbséget, amely a kicsinyek és nagyok világát elválasztja.

Nem kétséges, ha Fülöp Gábor a Leó-verseket így írta volna meg, standard gyermekversek születnek, amelyek alig különböztek volna az eddigi, mások által megírt versektől, és észrevétlenül szaporította volna könyveink lajstromát. Csakhogy ő nem elégedett meg ezzel, hogy megtalálta a kicsinyek és nagyok világát elválasztó különbséget, hanem magát a „különbözőt” kívánta felfedni, ezért a „szabványtól” eltérő fordulatot alkalmazott. Nemcsak azt írta le, ami a két világot elválasztja, hanem azt is, ami a kettőt összekapcsolja. Sőt, a kettő közötti viszonyt is (természetesen Leó-perspektívában).

De miben is áll Fülöp Gábor verseinek a „különbözőség”?

A költemények főhőse Leó, aki maga is gyermek, és magáról mesél, illetve a költő mesél róla ötven zárt egységben, ötven versben, mivel Leó abba a korba ért, amikor már nemcsak érzékein keresztül ismerkedik a világgal, hanem a tudatán keresztül is. Önmagára eszmél: Cogito, ergo sum!

Fülöp verseiben ezt a fordulatot próbálta megörökíteni, minden ellentmondásával együtt. Azt, hogy Leó tudatára ébred annak, hogy létezik, ám az ismeretei még jóval foghíjasabbak annál, semhogy megszokhatta volna a felnőttek világát. És mit tesz ilyenkor a gyermek vagy a dzsungel bennszülöttje? Egyszerűen azt, hogy az ismereteiből hiányzó részeket, hézagokat eddigi ismeretei alapján következtetéssel vagy spekulatív pótoltja, vagy átvél feleltük, mintha nem is lennének fontosak. Így jön létre a külső, már tág ismeretekkel rendelkező szemlélő számára az abszurd.

De Fülöp gyermekversei nem külső megközelítésű, abszurd leíró költemények, hanem belső indíttatású valós versek, mert az, ami a felnőtt olvasónak abszurd, az Leónak nagyon is valóságos világ. Ő abban él, nem is ismer másikat, tehát össze sem hasonlíthatja a kettőt a külső, „nagykorú” szemlélő szemével, legfeljebb csak a maga aspektusából — és azt meg is teszi —, de így inkább neki abszurd a nagyvilág.

Ez a kötet az ő domíniuma, vagy birtoka, nevezzük bárhogyan, amelyben benne él, tevékenykedik a növendékvilág köztes stádiumában, a maga igazságaival. Azzal az igazsággal, amely Leónak a mindennapok igazsága, de a felnőtt olvasónak ez már a metafora erejével ható, megköthető igazság, mert Leó ezzel az önmaga által kiegészített világgal (világban) olyasmire is képes, amire az átlagember nem. Nem fél zsonglőrmutatványokat bemutatni, még akkor sem, ha a feldobott labda ő maga, és majd saját magát kell elkapnia, nehogy leessen. A bonyolultat és az egyszerűt egy szintre hozva egyidőben. Példázza most ezt egy vers:

A leó, azt mondják,
oroszlánt jelent — mint lav-lev —,
de szerintem,
ha már állatnak kell lennem,
inkább vagyok én
leopárd,
az pöttyös is, meg
úgy tud fára mászni,
mint én.

(*Leó mint oroszlán*)

Leó metaforái önnönmagából erednek, saját tudatlanságából. (Valójában ez az ő — belülről nézve csöppet sem naiv — tudása). Mert Fülöp olyan környezetet teremtett — gyermekverset —, amelyben a szavaknak

a jelentésük már megvan, de súlyuk még nagyon ingadozó. Így különböző súlyú szavak, kifejezések kerülnek egy csoportba, amelyeket Leó — mivel súlyukat azonosnak érzi — felcserél, az alkalomnak és a hangulatának megfelelően.

A költő felismerte a szerepvállalás leói lehetőségeit, azt, hogy ő egy időben voltaképpen a két dologról is tud beszélni: Leóról is, és a külvilágról is.

Csodálkozásaink forrásai mi mások lehetnének, mint Leó tündései, amelyek bizonyára hidegen hagynák a felnőtteket, ha Leó lépten-nyomon nem szólna róluk — a felnőtt világról — elmarasztalólag. Pedig ezek a leói megállapítások a kis oroszlán szemszögéből nagyon is indokoltak, mert a „nagykorú világ”, ahelyett, hogy hagyná a saját rendszerében háborítatlanul kifejlődni Leót, állandóan befolyásolni próbálja. Megkísérli saját alakjára formálni az összes létezőt, és ez még annak sem tetszhet, aki keveset tud,

Ma ágyúdörgésre ébredtem
vagyis arra
hogy pufogatnak összevissza.
Azért az ünnepeket is
lehetne két órával
később kezdeni.

(Leó és az ünnep)

Az eddigi megállapításokat alátámasztani látszik a kötet utolsó versének a címe is: *Innen már csak 10 km Leó. De igazából Leótól ez messze van.* Ez költészet.

KALAPÁTI Ferenc

A HONFOGLALÓ

Dettre János: *Új partok felé.* Életjel Könyvek 20., Szabadka, 1979

A Tanácsköztársaság emigránsai gondolkodáskultúráát, szellemet honosítottak meg vidékünk akkori, rosszkedvűen ébredező kisvárosaiban. Dettre János kétségtelenül az élen járt közöttük, s ebben széles körű műveltségén, fejlett íráskészségén kívül az a körülmény is szerepet játszhatott, hogy a forradalom napjaiban vezető szerepet töltött be, s a terrorra törekvő szélsőségeket egybefogva a demokratikus haladás érdekében munkálkodott. Gyötrődő, felelősségteljes, eredeti személyiség volt — ami onnan is látszik, hogy az önfeláldozón reformista Széchenyi valamint a jövőndő színházához önkéntesen téglát hordó fiatal Lukács